YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

2025-YIL APREL.
NAVBATDAN TASHQARI SON

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2025

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 625 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 1-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 28-fevraldagi 333/5-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

ПРИНЦИПЫ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ, СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ 12
Набиев Дилмурод Хамидуллаевич

YaShIL TEXNOLOGIYaLAR VA RAQAMLAShTIRISh TA'SIRIDA MEHNAT BOZORINING TRANSFORMASIYaSI 19
Abduraxmanov Kalandar Xo'jaevich

РОЛЬ ТВОРЧЕСКОГО ТРУДА В ПОВЫШЕНИИ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ 26
Гулямов Саидахрор Саидахмедович, Икрамов Мурат Акромович, Очилов Акрам Одилович

BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASH MAQSADIDA "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ZARURATI 33
O.X. Hamidov, D.Sh. Yavmutov

ESG-ИНСТРУМЕНТАРИЙ КАК ФАКТОР УСИЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ 38
Татьяна Юрьевна Анопченко, Сергей Вадимович Ревунов, Роман Вадимович Ревунов

TRANSITION OF RUSSIAN REGIONS TO A CLOSED-LOOP ECONOMY 49
Nikonorov Sergey Mikhailovich, Ochilov Akram Odilovich, Filipenko Alexander Alexandrovich

"YASHIL" IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TUZILISHI 53
Navruz-Zoda Baxtiyor Negmatovich

ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА И МОДЕРНИЗАЦИИ РАБОЧИХ МЕСТ В УЗБЕКИСТАНЕ 59
Зокирова Нодира Каландаровна

KREATIV IQTISODIYOT VA UNING INDUSTRIYA TURLARINING NAZARIY MASALALARI 64
Mamayunus Pardaev, Obid Pardaev, Akram Ochilov

EKOLOGIK OMILLARNI HISOBGA OLGAN HOLDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHDA ERISHISH 73
Saidov Muhammadali Hakimovich, Ochilov Akram Odilovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o'g'li

INNOVASION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI KOOPERASIYASINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 81
Raxmatulla Ergashev

KARTOSHKA MOSLANUVCHAN NAVLARI TURLI EKISH MUDDATLARI VA MULCHALASHLARDA HOSILDORLIGI HAMDA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI 86
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Toshpulatova Surayyo Tulqin qizi, Ismayilov Alisher Isroilovich

YASHIL IQTISODIYOT – INNOVATSION RIVOJLANISHNING KALITI 90
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, Usmonov Murodjon Dusmurot o'g'li

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ» В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 93
Сайёра Насимовна Хамраева

SABZAVOT (ShIRIN) MAKKAJO'XORI AJRATILGAN MOSLANUVChAN NAV-DURAGAYLARINI ASOSIY VA TAKRORIY EKINLAR SIFATIDA TURLI MUDDATLARDA YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI 97
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Nurillaev Ilhom Xolbek o'g'li, Jabborov Botir Shukurovich

ZAMONAVIY BOZOR MUNOSABATLARIDA SAVDONI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY JIHATLARI 101
Ivatov Irisbek

O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI 105
Yadgarov Akram Akbarovich, Abdiyeva Flora Botir qizi

GREEN ECONOMY: GLOBAL PERSPECTIVE AND UZBEKISTAN'S PATH 110
Dilmurod Mirza-Akhmedovich Rasulev, Dildorakhon Ulugbek kizi Shomuradova

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

OLIY TA'LIM XIZMATLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TARG'IB QILISH BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI 113
Musayev Bekjon Shukurillayevich

TURIZM INDUSTRIYASINI BARQAROR STRATEGIK RIVOJLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN USULLAR TAHLILI 116
Turdibekov Xasan Ibragimovich

ЗЕЛЁНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ФАКТОРЫ ЕГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ 120
Орипов Ильхом Абдуллаевич

Перспективы развития цифровой трансформации в Республике Узбекистан 128
Мусабеков Джорабек Хакимджанович, Воронин Сергей Александрович

YASHIL IQTISODIYOT – BARQAROR RIVOJLANISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA 133
G.Erkayeva

Barqaror ish o'rinlarini yaratishda yashil iqtisodiyotning o'rni 138
Qo'chqorov G'aybulla Fayzullayevich, Qo'ziyeva Shaxnoza Bozor qizi

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ 141
Фазлитдин Бахадирович Аминов

RESPUBLIKADA EKOLOGIK TOZA MAHSULOT YETISHTIRISH ASOSIDA ELEKTRON SAVDONI RIVOJLANTIRISH 145
Q. J. Mirzayev, F. F. Ulug'murodov

Qoraqalpog'istonda sanoatni restruktizatsiyalash va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish: muammolar, istiqbollar va statistik tahlillar 150
Abipova Gulmira Salavatdinovna

CHORVACHILIK XO'JALIKLARINI RIVOJLANTIRISHDA AGLOMERATSIYANING AHAMIYATI 153
Xusainov Oybek Jabborovich

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASINING KOMPANIYA UCHUN AHAMIYATI 156
Ergashev Toxir Kurbanovich, Toxirova Nigora Zokirjon qizi

CHORVACHILIK KLASTERLARI VA AGLOMERATSION RIVOJLANISH: O'ZARO TA'SIR VA SYNERGIYALAR 161
Xusainov Oybek Jabborovich

HUDUDLARNING INNOVATSIYON SALOHIYATINI BAHOLASH 165
J.A. Ismatullayev, A. Do'lanov

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 171
Нафасов Тохиржон, Г. П. Эркаева

Mamlakatimizda ishsizlikni kamaytirishga qaratilgan islohotlar 174
Djurayev Olimjon Narkulovich

USE OF THE ADVANCED EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES OF FARMING AND HOUSEHOLDS 178
Ochilova Nargiza Akramovna

SHAHAR AGLOMERATSIYALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH OMILLARI 181
Xidoyatova Nigora Shorakibovna

IQTISODIY O'SISHDA MEHNAT MIGRATSIYASINING AHAMIYATI 184
Djurayev Olimjon Narkulovich, Saidakbarov Jamshid Ne'matullo o'g'li

TURIZMNIDA RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH 189
Qosimov Jahongir

РЫНОК ГОСТИНИЧНЫХ УСЛУГ В ТУРИЗМЕ В УСЛОВИЯХ ДИВЕРСИФИКАЦИИ И ДЕМОКРАТИЗАЦИИ ГОСТИНИЧНОЙ ИНДУСТРИИ 192
Ташмаматов Садирдин Нажмиддинович

O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN KADRLAR MALAKASINI OSHIRISHDA DUAL TA'LIMDAN FOYDALANISHNI BOSHQARISH 196
Ochilov Akram Odilovich, Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA AUTSORSING XIZMATLARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH 201
Nasiba Ergasheva

KORXONALARDA XODIMLARNI BOSHQARISHNING ASOSIY TAMOYILLARI 207
Djurayev Olimjon Narkulovich, Nurullayeva Vazira O'ktamovna

ЗЕЛЁНЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ И РИСКИ 211
Номазов Бахром Бобомурадович

ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ESG В ФИНАНСОВУЮ СФЕРУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 215
Алимова Азиза Шерзотовна

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON MANAGEMENT 219
Ergashev Tokhir Kurbanovich, Tohirova Nigora Zokirjon kizi

O'ZBEKISTONNING "YASHIL IQTISODIYOT STRATEGIYASI"NI AMALGA OSHIRISHNING ZARURIYATI VA ISTIQBOLLARI 224
Ergasheva Nazira Muratovna, Soyibov Mirjon Bekjonovich

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УСЛУГ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ, ВЛИЯЮЩИХ НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ 227
Алимова Муниса Юлчиевна

РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕЁ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЗНАЧИМОСТИ 232
Расулов Нозимжон Набиджонович

AGLOMERATSIYA VA IQTISODIY O'SISH: SABAB–OQIBAT ALOQASI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) 236
Xidoyatova Nigora Shorakibovna

KORXONALARNING SOLIQ IDORALARIDA HISOBGA OLINISHIDAN HOSIL BO'LGAN ORTIQCHA TO'LOVLARINI BOJXONA TO'LOVLARIDA HISOBGA OLISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH 239
Boykabilov Bahodir Mustafaevich

UZOQ MUDDATLI AKTIVLARGA INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI 242
Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Bozorov Yashnarbek Xayrulla o'g'li

ORGANIK QISHLOQ XO'JALIGIDA "IXTISOSLASHTIRILGAN AGROKOOPERATIV" TASHKIL ETISH ORQALI TA'MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH 248
Amirqulov Shuxrat Olimovich

MAMLAKATIMIZDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MOLIYaVIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANIShI UChUN ZAMONAVIY HUQUQIY ASOSLARI 254
Xayriddinov Shuxrat Botirovich

TURIZMNING MADANIY-TARIXIY RESURSLARI: ASOSIY TUSHUNCHALAR VA TAMOYILLAR 258
Ruzmanov Dilshod Usmanovich

BARQAROR TURIZM DESTINATSIYALARINING SIG'IMINI BAHOLASH METODIKASI 262
Ibroximov Nodirbek Xasanovich

ВОЗОБНОВЛЯЕМЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ КАК ОСНОВА ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ 266
Хусаинов Равшан Рахимович

ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ И ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ 272
Раимова Муборак Джураевна

"YASHIL IQTISODIYOT"NING ASOSIY XUSUSIYATLARI 276
Djumayev Asqar Xaydarovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

RAQAMLI MARKETINGNING ISTE'MOLCHI XULQ-ATVORIGA TA'SIRI 281
Raimova Muborak Jurayevna, Dilmurodov O'tkir

HUDUDNING IJTIMOIY-IQTISODIY SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI 287
SH.A. Buriyev

SAVDO XIZMATLARINING ASOSIY FAOLIYAT KO'RSATKICHLARI TIZIMINI BAHOLASH 291
Muxamedova Aziza Ravshanovna

YASHIL IQTISODIYOT VA GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI: YASHIL IQTISODIYOTNING IQLIM O'ZGARISHINI YENGISHDAGI O'RNI VA GLOBAL HAMKORLIK 295
Usmonov Murodjon Xolmurod o'g'li, Ulug'bek Eshmaxmatov

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА 299
Абдулов Дамир Рустамович

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH ISTIQBOLLARI 305
Yuldashev Shamsiddin Qiyamiddinovich, Boliyeva Baxora Farxodovna

ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА: КОНЦЕПЦИИ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ 308
Туляганова Шахноза Самукджановна

O'TA ERTAGI TARVUZNING HIMOYALANGAN JOYLAR UCHUN MOSLANUVCHAN NAV VA DURAGAYLARINI AJRATISH, ULARNI TURLI O'G'IT ME'YORLARIDA HOSILDORLIGI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI 311
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Amirov Xamidulla Suyunovich, Umirova Durdona Muqum qizi

ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПЛОДООВОЩНОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ 315
Уралов Элшод, Вельм М.В.

DEVELOPMENT STRATEGY AS A MODEL OF PROGRESS IN HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN 320
Abdiev Alimardon

ОСОБЕННОСТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕКТОРА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ И РАЗВИТИЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА 322
Мухаммадбобур Салимов

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATI RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR 326
Suyunov Jabbor Mahmudovich

"SALOHIYAT" TUSHUNCHASINING MAZMUNI VA IQTISODIY-IJTIMOIY MOHIYATI 331
Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li

DAVLAT BOSHQARUVIDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI 334
Salimov Muhammadbobur Qodir o'g'li

O'QUV JARAYONLARINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 337
Tilakov Sherzod

TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAMOYILLARI ASOSIDA BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA YASHIL IQTISODIYOTNING AHAMIYATI 340
Sattarov Umirzoq, Ro'ziev Zafar Ikromovich

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT XOM ASHYOLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH TENDENSIYALARI 343
Xazratov Sarvar Ibragimovich

YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI 348
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, O'rinov Diyorbek Xolmo'min o'g'li

QASHQADARYO VILOYATI O'QUV MARKAZLARI VA KURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 353
Tilakov Sherzod Akbarovich

SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT ISHLAB CHIQARISH VA SOTISH SIFATI HAMDA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNI BOSHQARISH YO'NALISHLARI....357
Ochilov Akram Odilovich, Ziyodullayeva Marjona Alisher qizi

OMMAVIY TADBIRLAR YORDAMIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: O'ZBEKISTON VA XALQARO TAJRIBA....360
Ibragimov Sardorbek Xusanovich

Анализ цифровой трансформации и её влияния на привлечение инвестиций в регионы Узбекистана....365
Рахмонова Дурдона Хасан кизи

Korxona moliyaviy salohiyatini baholashning statistik tahlili....370
M.O. Musurmonova

DIRECTIONS FOR IMPROVING THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN....377
Kadirov Lutfulla Khalimovich

PROBLEMS OF EMPLOYMENT IN THE LABOR MARKET OF UZBEKISTAN AND STRATEGIC DIRECTIONS FOR THEIR SOLUTION....381
Sharopov Temirmalik Rustam o'g'li

"YASHIL" IQTISODIYOT TAMOYILLARI ORQALI QASHQADARYO VILOYATI SANOAT KOMPLEKSINI TAKOMILLASHTIRISH....385
U.Shukurov

FOREIGN EXPERIENCES IN ATTRACTING INVESTMENTS IN SERVICE INDUSTRIES....390
Hazratkulov Shahboz Boboqul ogli

YASHIL IQTISODIYOTDA TA'LIMNING ROLI....394
Babayeva Lola Ibragimovna

O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI UCHUN DAVLAT TOMONIDAN YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR....398
Xudoyorov Azizbek Avaz o'g'li

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI YAXSHILASHNING XORIJ TAJRIBASI....404
Safarov Sh. S.

IJTIMOIY MENEJMENTDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI....408
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Davronova Farangiz

«ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ФИНАНСОВЫЙ КОНТРОЛЬ: КАЗНАЧЕЙСКИЙ КОНТРОЛЬ В БЮДЖЕТНОМ ПРОЦЕССЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО РАЗВИТИЯ»....415
Файзуллаева Зилола Равшановна, Д.Х. Пулатов

YANGI O'ZBEKISTONDA YASHIL RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING ASOSIY JIHATLARI....421
Urozova Shaxlo Hasan qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li

OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH MASALALARI: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI....427
Safarov Shoxrux Sattor o'g'li

PROSPECTS FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF HUMAN RESOURCES IN UZBEKISTAN....431
Alimardonova Gulfizoda Alimardon kizi

QISHLOQ XO'JALIGIDA KAPITAL QO'YILMALAR HISOBINI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI....434
Egamberdiyeva Salima Rayimovna

QASHQADARYO VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA ISTIQBOLLARI....441
Berdimurodova Farzona Bahodir qizi, Sh. Xolliyev

SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BIZNES VA IQTISODIYOTDAGI ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI....446
Davronova Farangiz Ilhom qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ZAMONAVIY RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA PUL VA BANK TIZIMLARINI TASHKIL ETISHNING ISTIQBOLLARI HAMDA AHAMIYATI 452
Axtamova Ozoda Ulug'bek qizi, Cho'liyeva Gulsanam Yulchi qizi, G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI: TARKIBIY O'ZGARISHLARNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI 460
N. Qo'ziboyeva

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI TARKIBIY O'ZGARISHLAR ORQALI RIVOJLANTIRISHNING ZARURATI 466
Vayskulov Ramazon Alisher o'g'li

QASHQADARYO VILOYATIDA TURIZM KLASTERLARINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY INTEGRATSIYA 470
Xushvaqtov Ramziddin

ILMIY SALOHIYAT VA OLIY TA'LIM SIFATINING UZVIY BOG'LIQLIGI: TAHLIL VA TAVSIYALAR 476
Muratov A'zam Alisher o'g'li, Ochilov Akram Odilovich

YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: GREEN CREDIT 480
Eshtemirova Ma'rifat Akram qizi, Kabilova Shaxnoza Jurayevna

DEHQON XO'JALIGI MAHSULOTLARI NARXLARINING DINAMIKASI VA BOZOR MUVOZANATI MODELLARINI QO'RISH. 483
Ergashov Yashnarbek Istamovich

The Role of Renewable Energy in the Green Economy 488
Khudoyberdiyeva Olima, Yakhshikulova Mokhinur

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish: asosiy muammolar va imkoniyatlar 494
Jumanazarov Asilbek Utkirbek o'g'li, Ulug'bek Eshmaxmatov

SANOAT KORXONALARINING RAQOBAT USTUNLIGI ORQALI BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASH OMILLARI 498
Ro'ziqulov Jamshid Ulug'bek o'g'li

O'ZBEKISTONDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH SIYOSATINING ZAMONAVIY TRENDLARI HAMDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI 504
Shodiyev Jahongir 504

YASHIL IQTISODIYOT: O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 509
Babayeva Lola Ibragimovna,Sh. S. Sa'dullayev

QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA MAHSULOTLAR INTENSIV RIVOJLANISHINI TA'MINLASH JARAYONLARI 512
Saburov Jumanazar Salievich

SUG'URTA XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI VA MEXANIZMLARI 516
E.Sobirov

"YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ORQALI TABIIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA IQTISODIY FAOLIYATNING ATROF-MUHITGA SALBIY TA'SIRINI KAMAYTIRISH 520
Xo'janova Gulshoda Otamurodovna

QISHLOQ JOYLARDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI 526
Dilafruz Taylakova

KORXONALARDA EKOLOGIK INVESTITSION LOYIHALARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI TAHLILI 532
Ulashov Aliboy Rashid o'g'li

YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BANK VA MOLIYAVIY TIZIMLAR UCHUN YANGI IMKONIYATLAR TAHLILI HAMDA KELGUSIDAGI ISTIQBOLLARI 538
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Alarov Asilbek Oybek o'g'li

SANOAT KORXONALARINING EKOLOGIK BARQARORLIGI VA EKOLOGIK IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH MASALALARI 545
O'rinov Diyor, Xolliyev Sh.B.

YASHIL IQTISODOYOT VA UNDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR........549
Ermuminov Elbek Erkin o‘gli, Ilmiy rahbar: Yaxshiqulova Moxinur Toxir qizi

XIZMATLAR SOHASIDA KADRLARNING TUTGAN O‘RNI........553
Turayeva Nargiza Rustamovna

IQTISODIYOTDA TARKIBIY O‘ZGARISHLARNI AMALGA OSHIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI........557
G.P.Erkayeva, N.H.Qo‘ziboyeva

YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHNING AHAMIYATI VA O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH STRATEGIYASI........560
Samadova Jasmina Sherali qizi, Sh. Xolliyev

“YASHIL” ENERGETIKA VA “YASHIL” IQTISODIYOT........564
Qarshiyeva Dilsora Ismoil qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o‘g‘li

MAMLAKAT BUDJETINING SHAKLLANISHI VA DAROMADLAR TAQSIMOTINING IQTISODIYOTDAGI ROLI........569
Ashirqulova Sevinch Sarvar qizi, Sh. Xolliyev

O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOT VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI........574
Urozova Shahlo Hasan qizi, Rahmonova Tillaoy Malik qizi

“YASHIL” IQTISODIYOT INNOVATSION RIVOJLANISHINING KO‘RSATGICHLARI........579
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, Usmonov Murodjon Dusmurot o‘g‘li

XIZMAT KO‘RSATISH SOHASIDA INNOVATSION FAOLIYATNI TARTIBGA SOLISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI........583
Mirzayev Qulmamat DJonuzoqovich, Mirzayev Azzamjon Jonuzokovich, Eshquvvatova Nodira Abdullayevna

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ XO‘JALIGIDA IQTISODIY RESURSLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI........588
Mirzayev Qulmamat Djonuzoqovich, Eshquvvatova Nodira Abdullayevna

СТРАТЕГИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНА: РОЛЬ ИННОВАЦИЙ И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА В ЭПОХУ НООНОМИКИ........593
Чекулаева Кристина

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОБЕСПЕЧЕНИЮ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ПРИ ПЕРЕХОДЕ К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ........599
Чекулаева Кристина

YASHIL IQTISODIYOT – MAMLAKAT TARAQQIYOTINING ASOSIY OMILI........605
Oybek Hamdamov, Qosimov Jahongir

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INSON KAPITALI SIFATINI OSHIRISHDA TA’LIMNING AHAMIYATI........608
M.Ostanova, Ro‘ziyev Ramshid

MODERN LEGAL BASIS FOR THE EFFICIENT USE OF FINANCIAL RESOURCES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN OUR COUNTRY........613
Ismoilova Gulrux, Khayriddinov Shukhrat Botirovich

YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA TABIIY - IQTISODIY MANBAALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEXANIZMI........617
Mavlonov Shaxzod Shahobiddin o‘g‘li, Mavlonova Surayyo Xasan qizi

YANGI O‘ZBEKISTONDA SOHALARNI RAQAMLASHTIRISH SAMARADORLIGI........621
Gulrux Arslon qizi Ismoilova

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

SAVDO XIZMATLARINING ASOSIY FAOLIYAT KO'RSATKICHLARI TIZIMINI BAHOLASH

Muxamedova Aziza Ravshanovna
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi
Statistika agentligi kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti tadqiqotchisi

Annotatsiya: Maqolada savdo xizmatlarining asosiy faoliyat ko'rsatkichlari tizimini baholash, baholashning asosiy elementlari umumlashtirilgan hamda uni baholashning roli o'rganilgan. Shuningdek, savdo va milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish platformasini shakllantirishda savdo xizmatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: savdo xizmatlari, savdo korxonalari, tijorat faoliyati, savdo tizimi, texnologik tizim, samaradorlik ko'rsatkichlari.

Abstract: The article summarizes the main elements for evaluating the system of key performance indicators of trade services and examines the role of such evaluation. Special attention is given to the development of trade services in forming a platform for the sustainable growth of trade and the national economy.

Key words: trade services, trade enterprises, commercial activity, trade system, technological system, performance indicators.

Аннотация: В статье обобщены основные элементы оценки системы ключевых показателей эффективности торговых услуг и рассмотрена роль этой оценки. Особое внимание уделено развитию торговых услуг в формировании платформы устойчивого развития торговли и национальной экономики.

Ключевые слова: торговые услуги, торговые предприятия, коммерческая деятельность, торговая система, технологическая система, показатели эффективности.

KIRISH

Respublikamizda savdo xizmatlarini rivojlantirishda iste'molchilarning ortib borayotgan ehtiyojlarini sifatli qondirishni ta'minlash masalalari ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Shu bois, savdo xizmatlarini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlariga oid ko'rsatkichlarni ishlab chiqish masalalarini hal etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Global raqobat kuchayib borayotgan sharoitda savdo xizmatlarini rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyati sezilarli darajada ortib bormoqda.

Aholiga ko'rsatiladigan savdo xizmatlari sifatini oshirish, ularni innovatsion yondashuvlar va raqamlashtirish asosida modernizatsiya qilish, xizmatlar raqobatbardoshligini ta'minlash hamda sohaning kelajakdagi taraqqiyot strategiyasini belgilab olish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan sanaladi.

Shu munosabat bilan, savdo xizmatlarini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish masalalari 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston Taraqqiyot strategiyasida ham o'z ifodasini topgan. Unda "hududlarda xizmat ko'rsatish va servis sohalarini rivojlantirish orqali kelgusi besh yilda xizmat ko'rsatish hajmini uch baravarga oshirish, ushbu yo'nalishda jami 3,5 million yangi ish o'rinlari yaratish" vazifasi belgilangan [1].

MUAMMONING O'RGANILGANLIK DARAJASI

Bozorga yo'naltirilgan xizmatlar tizimining asosi sifatida savdo faoliyatini amalga oshirishning nazariy va amaliy jihatlari bir qator xorijiy olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, Merilin va Tom Ross [2] savdo xizmatlarini tashkil etish, Ch. Fatrel [3] savdo faoliyatini yo'lga qo'yishning asoslari, Mate E. [4] esa savdoga doir xizmatlar va savdodan keyingi xizmatlarni boshqarish jarayonlarini chuqur tadqiq etganlar.

MDH davlatlari iqtisodchi olimlaridan A.M. Fridman [5] savdo iqtisodiyoti va uning tashkiliy asoslarini, I.V. Aleshina [6] iste'molchilarning savdo jarayonidagi harakatini, B.I. Sineskiy, E.R. Mingazinova, A.A. Ignateva [7–8] esa savdoda samaradorlikni oshirishga qaratilgan turli xil modellarni ishlab chiqqanlar.

O'zbekistonlik olimlardan M.R. Rasulev [9], M.M. Muhammedov [10] kabi tadqiqotchilar korxonalardagi savdo va texnologik tizimlar jarayonlarini boshqarish sohasida muhim ilmiy va amaliy natijalarga erishgan bo'lsalar-da, mavjud savdo turlari va texnologik tizimlar uchun statistik-iqtisodiy tahlil hamda boshqaruvga oid o'ziga xos yondashuvlar iqtisodiy adabiyotlarda yetarli darajada yoritilmagan.

Shu bois, mazkur mavzu bo'yicha chuqur ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish va muammoni kompleks o'rganish zaruriyati yuzaga kelgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqola tadqiqotining nazariy va uslubiy asosini iqtisodiyot fani klassiklarining fundamental ilmiy va amaliy ishlari, o'rganilayotgan muammo bo'yicha yetakchi mahalliy va xorijiy olimlarning tadqiqotlari, faoliyatga oid muammolar bo'yicha ixtisoslashgan ilmiy-tadqiqot va savdo tashkilotlarining ishlanmalari tashkil etadi. Shuningdek, savdoni rivojlantirishni davlat tomonidan tartibga solish tizimi, xalqaro, milliy va mintaqaviy ilmiy-amaliy konferensiyalar hamda seminarlar materiallari, davriy ilmiy jurnallarda chop etilgan maqolalar, davlatning savdoni tartibga solish sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlari, Respublika ijro hokimiyati organlari va savdoni boshqarish bo'yicha hududiy dasturlar ham tadqiqot asosini tashkil qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Savdo xizmatlarini jahon andozalari darajasida rivojlantirish hamda savdo korxonalarining tijorat faoliyati samaradorligini oshirish bugungi kundagi iqtisodiy zaruratlardan biridir. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, turli savdo uslublarini qo'llash orqali savdo hajmini ko'paytirish korxonaning o'sishida muhim ahamiyat kasb etadi. Jahon amaliyotidan kelib chiqib, yangi bozorlarni egallash, korxonaning bozor ulushini oshirish kabi strategik maqsadlar amalga oshirilmoqda va sotuv jarayonida innovatsion texnologiyalar tobora ko'proq tatbiq qilinmoqda.

Yangi O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlar natijasida xalqaro iqtisodiy va siyosiy aloqalar kengayib bormoqda. Xususan, yetakchi davlatlar tajribasidan foydalanish orqali mamlakatimizda savdo tarmoqlari tizimini modernizatsiya qilish, texnik va texnologik jihatdan qayta jihozlash borasida yangi imkoniyatlar paydo bo'lmoqda.

Zamonaviy savdo xizmatlarini boshqarish jarayonida savdo korxonalari samaradorlik ko'rsatkichlari – attestatsion baholash, xarajatlar darajasi, asosiy faoliyat samaradorligi hamda sohaga xos maxsus mezonlar asosida baholanadi. Ayniqsa, asosiy faoliyat ko'rsatkichlari orqali xodimlarning mehnat samaradorligini real va aniq ko'rsatkichlar asosida baholash imkoniyati yaratiladi.

Asosiy faoliyat ko'rsatkichlari xarajatlar kalkulyasiyasi va natijaviy kalkulyasiya bosqichlari orqali umumlashtirilib, korxona oldiga qo'yilgan strategik maqsadlarga erishish darajasini miqdoriy ko'rinishda aks ettiradi. Xarajatlar kalkulyasiyasida resurslar sarfi pul birligida ifodalanadi, mehnat unumdorligi aniqlanadi, ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish quvvatlari baholanadi, shuningdek rentabellik ko'rsatkichlari hisoblab chiqiladi. Ushbu ko'rsatkichlar asosida korxonaning maqsadli natijalarga nisbatan erishilgan holati tahlil qilinadi va umumlashtiriladi.

Asosiy faoliyat ko'rsatkichlari korxona rahbariyatining xodimlarga aniq va o'lchab bo'ladigan vazifalarni yuklashi, ularning bajarilishini qat'iy nazorat qilish tizimi bilan chambarchas bog'liq. Bu yondashuv korxona natijalarini oldindan prognoz qilish imkoniyati mavjudligi va bosh strategiyani dinamik tarzda moslashtirish imkonini beruvchi gipotezaga asoslangan.

Mazkur ko'rsatkichlar tizimining boshqa samaradorlik mezonlaridan ustun jihati shundaki, ular har bir korxona faoliyatining xususiyatlariga mos tarzda individuallashtirilgan bo'lib tuziladi. Bu esa yuqori natijalarga erishayotgan xodimlarni aniqlash, ularni rag'batlantirish va ichki boshqaruvni optimallashtirishga xizmat qiladi.

Savdo xizmatlari uchun asosiy faoliyat ko'rsatkichlari quyidagilarga tayanadi:

Mahsulot realizatsiyasi hajmi;

Foyda va rentabellik;

Tannarx va narx siyosati;

Aylanma kapital aylanish tezligi;

Korxona rezervlari hajmi.

Yuqoridagi mezonlar asosida korxonaning umumiy natijadorligini baholashda KPI (Kalit Natijadorlik Ko'rsatkichlari) tizimi keng qo'llaniladi. Ilgari surilgan modelga ko'ra, KPI tarkibida:

10% – asosiy natijadorlik ko'rsatkichlari,

80% – ishlab chiqarish samaradorligi ko'rsatkichlari,

10% – asosiy strategik samaradorlik ko'rsatkichlari o'rin oladi.

Bundan tashqari, har bir asosiy ko'rsatkich uchun alohida mas'ul xodim tayinlash tavsiya etiladi. Bu yondashuv boshqaruvni aniq, javobgarlikni taqsimlangan va natijaga yo'naltirilgan holga keltiradi.

$$\boldsymbol{R} = \frac{\boldsymbol{D_{jami}}}{\boldsymbol{X_{jami}}} * 100 \text{ , Bu erda}$$

– rentabellik,%
jami daromad so‘m, jami harajat so‘m

Savdo korxona samaradorligini asosiy faoliyat ko‘rsatkichlariga asoslangan holdagi baholashning kompleks ko‘rsatkichi,so‘m

$$C_{savdo\ (KPI)} = \frac{A_{jami}}{X_{mehnat}+Q_{tashqiayl}+Q_{ayl}},\ \text{bu erda}$$

A_{jami} jami aylanma mablag‘ so‘m, X_{mehnat} xodimlarni saqlashga ketgan harajatlar so‘m, $Q_{tashqiayl}$ aylanmaydigan mablag‘larning o‘rtacha yillik qoldig‘i, aylanma mablag‘larning o‘rtacha yillik qoldig‘i.

Savdo korxonalarining samarali faoliyatini tashkil etishda ikki asosiy boshqaruv tuzilmasining – chiziqli va divizional tuzilmalarning qo‘llanilishi yuqori natijalarga olib keladi. Chiziqli boshqaruv tuzilmasi an’anaviy model sifatida tan olinadi. Ushbu tizimda boshqaruv qarorlari yuqoridan pastga qarab qabul qilinadi, har bir bo‘lim esa o‘ziga biriktirilgan vazifalarni lavozim iyerarxiyasiga bo‘ysungan holda bajaradi.

Zamonaviy sharoitda korxonalar tobora ko‘proq avtomatlashtirilgan tizimlar orqali ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish jarayonlarini tashkil etishga intilmoqda. Bunday intilishning asosiy sababi – yuqori samaradorlikka erishishdir. Avtomatlashtirish inson mehnatidan foydalanishni sezilarli darajada kamaytiradi, bu esa ishlab chiqarish va boshqaruv xarajatlarining qisqarishi hamda sifatsiz mahsulotlar ehtimolini kamaytirishga olib keladi.

Samaradorlik ko‘rsatkichlari tizimi

Samaradorlik ko‘rsatkichlari korxona biznes-jarayonlarida amalga oshirilgan xarajatlarning qanchalik “o‘zini oqlayotgani”ni aks ettiradi. Ularni ikki toifaga bo‘lish mumkin:

Ob’ektiv iqtisodiy ko‘rsatkichlar – mehnat unumdorligi, minimal xarajatlar bilan maqsadlarga erishish darajasi;

Sub’ektiv iqtisodiy ko‘rsatkichlar – xodimlarning psixologik va ijtimoiy tayyorgarligi, motivatsiyasi, jamoaviy muhit va ishga bo‘lgan qoniqish darajasi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, motivatsiya darajasi qanchalik yuqori bo‘lsa, mehnat unumdorligi shunchalik ortadi. Shu bilan birga, xodimlar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar, ish joyidan qoniqish darajasi va ishdan bo‘shash chastotasi ham samaradorlikka ta’sir qiluvchi muhim omillardandir.

Ishchi muhit va psixologik vektorlar

Korxonada samarali ishchi muhitni shakllantirish va jamoaviy birdamlikni ta’minlash savdo xizmatlarining samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Psixologik jihatdan bu holat uch asosiy vektor orqali ifodalanadi:

Turtkilovchi vektor – moliyaviy manfaatga erishish uchun jamoa ichida mehnat qilishga bo‘lgan ichki motivatsiya;

Boshqaruvchi vektor – jamoa tomonidan ma’qullangan strategiyaga asoslangan faoliyat yuritish;

Koordinasiyalovchi vektor – ustuvor strategiyalarni hayotga tatbiq etish, ichki nazoratni ta’minlash.

Ob’ektiv va sub’ektiv ko‘rsatkichlarning integratsiyasi

Tadqiqotlar davomida ob’ektiv va sub’ektiv samaradorlik ko‘rsatkichlari bir-biri bilan kuchli bog‘liqlikda ekanligi tasdiqlangan. Shu bilan birga, faqat moddiy rag‘batlantirish orqali samaradorlikka erishish mumkin emasligi ham aniqlangan. Masalan, yosh xodimlar ko‘proq ijtimoiy faollik ko‘rsatgan bo‘lsa, yoshi katta xodimlar yuqori mehnat unumdorligini saqlab qolishga harakat qilgan.

Shuningdek, samaradorlik ko‘rsatkichlari tizimini ishlab chiqish korxonaning barcha bosqichlarida mehnat unumdorligi monitoringini olib borish imkonini beradi. Bu jarayonda, birinchi navbatda, ishlab chiqarish intensivligi ko‘rsatkichlari aniqlanadi, keyin esa joriy etilgan yangi texnologiyalarning ta’siri baholanadi. Shunga ko‘ra, universal samaradorlik ko‘rsatkichlari tizimini ishlab chiqish qiyin bo‘lib, har bir korxona o‘z faoliyat turiga mos individual tizimni shakllantirishi zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa tariqasida quyidagi jihatlarni alohida ta’kidlash mumkin:

Savdo xizmatlari iste’mol tovarlari bozorining asosiy segmenti sifatida jismoniy va yuridik shaxslarga xizmat ko‘rsatadi. Ushbu xizmatlar orqali aholi, korxona, tashkilot va muassasalar o‘zlarining tovarlarga bo‘lgan talab va ehtiyojlarini qondiradilar.

Savdo xizmatlari aholining hayot sifatini yaxshilash, bandlik darajasini oshirish va daromadlarini ko‘paytirish orqali ularning farovonligini yuksaltirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan, ushbu xizmatlar ijtimoiy barqarorlikni ta’minlovchi muhim iqtisodiy omil hisoblanadi.

Savdo xizmatlari aholi iste'moliga bevosita ta'sir ko'rsatadi hamda ularning iste'mol tanlovini shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Savdo xizmatlarini rivojlantirish bo'yicha nazariy yondashuvlar xalqaro va respublika miqyosidagi yetakchi olimlarning ilmiy qarashlari va amaliy tajribalari asosida umumlashtirildi. Bu yondashuvlar mavjud muammolarni ilmiy asosda hal etish uchun zarur nazariy platformani shakllantiradi.

Ushbu tadqiqotda muallif tomonidan savdo korxonalari samaradorligini baholashga doir ko'rsatkichlar tizimi ishlab chiqildi. Taklif etilgan tizim orqali korxonalarning faoliyat samaradorligini aniqlash va baholash imkoniyati oshiriladi.

Savdo xizmatlari samaradorligini aniqlash bo'yicha takomillashtirilgan metodika ishlab chiqildi. U korxona faoliyatining natijalarini boshqaruv jarayonlari bilan uzviy bog'liq holda aniqlashni nazarda tutadi.

Takliflar:

Savdo xizmatlari bozorini modernizatsiya qilishda xalqaro ilg'or tajribalarga asoslangan holda milliy ko'rsatkichlar tizimini joriy etish tavsiya etiladi.

Korxonalar faoliyatida asosiy samaradorlik ko'rsatkichlari (KPI) tizimini amaliyotga keng tatbiq etish orqali xodimlarning natijadorlikka yo'naltirilgan faoliyatini rag'batlantirish zarur.

Savdo xizmatlari sifatini oshirish maqsadida avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, raqamli savdo texnologiyalari va mijozlar ehtiyojini o'rganishga qaratilgan analitik yondashuvlar kengroq joriy etilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyevning 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni bilan tasdiqlangan "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi".
2. Merilin, T., Ross. Bolshie idei dlya malogo biznesa v sfere uslug / Per. s angl. – M.: Agentstvo «FAIR», 1996. – 304 s.
3. Fatrelya, Ch. Osnovi torgovli / Per. s angl. – Tolyatti: Izdatelskiy dom DOVGAN, 1995. – 720 s.
4. Mate, E. Posleprodajnoe obslujivanie / Per. s frans.; Obsh. red. V. S. Zagashvili. – M.: A/O Izdatelskaya gruppa «Progress», 1993. – 160 s.
5. Fridman, A. M. Ekonomika predpriyatiy torgovli i pitaniya potrebitelskogo obshestva: Uchebnik. – M.: Dishkov i K., 2003. – 628 s.
6. Aleshina, I. V. Povedenie potrebiteley. – M.: FAIR-PRESS, 2000. – 384 s.
7. Sineskiy, B. I. Osnovi kommercheskoy deyatelnosti. – M.: Yurist, 1998.
8. Mingazinova, E. R., Ignateva, A. A. Teoreticheskie podxodi k opredeleniyu sushnosti uslug predpriyatiy roznichnoy torgovli i ix klassifikasiya // Byulleten nauki i praktiki, 2016, №10(11), S. 237–250.
9. Rasulev, M. R. Bozor iqtisodiyoti asoslari. – T.: O'zbekiston, 1998. – 380 b.
10. Muhammedov, M. M. va boshqalar. Ekonomika torgovli. – Samarqand, 1998. – 282 b.
11. WTO (2021). World Trade Report 2021: The Future of Services Trade. Geneva: World Trade Organization (WTO). (GATS: Trade in services through four modes of supply).
12. https://www.kom-dir.ru/article/1457-pokazateli-effektivnosti-deyatelnosti

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2025. aprel. № 3. navbatdan tashqari son

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz